

### 3–4-SINF O‘QUVCHILARINING INGLIZ TILI DARSLARIDA MEDIAKOMPETENTLIGINI BAHOLASHNING SAMARALI USULLARI

Valiyeva Shaxlo Akmalovna

Namangan Davlat Universiteti 3-bosqich doktoranti

shahlovaliyeva13@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22154236>

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada 3–4-sinf o‘quvchilarining ingliz tili darslarida mediakompetentligini baholashning samarali usullari yoritilgan. Tadqiqotda media axborotini tushunish, baholash, raqamli kontent yaratish va raqamli muhitdan xavfsiz foydalanish mezonlari asosida baholash modeli taklif etilgan. O‘quvchilarning mediakompetentligini aniqlashda diagnostik test, amaliy media topshiriqlari, kuzatuv va baholash rubrikasidan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan.

**Kalit so‘zlar:** mediakompetentlik, media ta’lim, media savodxonlik, ingliz tili, boshlang‘ich ta’lim, raqamli kompetensiya, baholash.

**Abstract:** This article examines effective methods for assessing media competence among Grade 3–4 pupils in English language lessons. A model based on understanding and evaluating media information, creating digital content, and using digital environments safely is proposed. The study considers diagnostic testing, practical media-based tasks, classroom observation, and assessment rubrics.

**Keywords:** media competence, media education, media literacy, English language, primary education, digital competence, assessment.

**Аннотация:** В статье рассматриваются эффективные методы оценки медиакompetентности учащихся 3–4 классов на уроках английского языка. Предлагается модель оценки, основанная на понимании и оценивании медиаинформации, создании цифрового контента и безопасном использовании цифровой среды. Рассматриваются диагностическое тестирование, практические медиазадания, наблюдение и оценочная рубрика.

**Ключевые слова:** медиакompetентность, медиаобразование, медиаграмотность, английский язык, начальное образование, цифровая компетентность, оценивание.

**Kirish.** Bugungi kunda ta’lim jarayonining raqamlashtirilishi boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining bilim olish usullariga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. An’anaviy darslik va og‘zaki tushuntirish bilan bir qatorda elektron darsliklar, videolar, animatsiyalar, audio materiallar, interaktiv mashqlar, raqamli rasmlar va boshqa multimedia vositalari ingliz tilini o‘qitish jarayonining muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Bunday vositalardan foydalanish o‘quvchiga til materialini faqat o‘qish yoki eshitish orqali emas, balki ko‘rish, tinglash, taqqoslash, tanlash va mustaqil yaratish orqali o‘zlashtirish imkonini beradi.

Shu bilan birga, raqamli vositalarning ta’lim jarayoniga kirib kelishi o‘quvchidan faqat texnik qurilmadan foydalanish ko‘nikmasini emas, balki axborot va media mazmunini anglash, uning maqsadini tushunish, turli manbalarni farqlash, media xabarni tanqidiy ko‘rib chiqish va o‘z fikrini media vositalari yordamida ifodalash qobiliyatini ham talab etadi. Shu nuqtai nazardan mediakompetentlik zamonaviy boshlang‘ich ta’limning muhim kompetensiyalaridan biri sifatida qaralishi mumkin.

UNESCOning Global Media and Information Literacy Assessment Framework hujjatida media va axborot savodxonligi kompetensiyalarini baholash uchun metodologik asoslar ishlab chiqilgan. Ushbu yondashuv kompetensiyani faqat nazariy bilim sifatida emas, balki bilim, ko'nikma va munosabatlarning muayyan vaziyatda amaliy namoyon bo'lishi sifatida ko'radi. ([IOHECKO](#)) Mazkur fikr boshlang'ich sinf o'quvchilarining mediakompetentligini baholashda ham muhim ahamiyatga ega, chunki 3–4-sinf o'quvchisining media bilan ishlash qobiliyatini faqat test savollariga bergan javoblari orqali to'liq aniqlash qiyin.

Yevropa Komissiyasining DigComp 2.2 modeli ham raqamli kompetensiyani bilim, ko'nikma va munosabatlarning majmuasi sifatida talqin qiladi. Unda axborot va ma'lumotlar savodxonligi, kommunikatsiya va hamkorlik, raqamli kontent yaratish, xavfsizlik hamda muammolarni hal qilish asosiy kompetensiya sohalari sifatida belgilanadi. ([Joint Research Centre](#)) Ayniqsa, axborot manbasining ishonchliligini baholash, raqamli kontent yaratish va undan mas'uliyatli foydalanish ko'nikmalari mediakompetentlikni baholash uchun muhim mezonlarni shakllantiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mazkur ko'nikmalarni rivojlantirishda ingliz tili fani alohida imkoniyatlarga ega. Chunki xorijiy tilni o'rganish jarayonida o'quvchilar tabiiy ravishda turli xil media materiallari bilan ishlaydilar. Masalan, ular qisqa videoni tomosha qilish, audio matnni tinglash, rasm asosida gap tuzish, elektron lug'atdan foydalanish, interaktiv topshiriq bajarish yoki oddiy raqamli taqdimot yaratish orqali til kompetensiyasi bilan bir vaqtda media kompetensiyasini ham rivojlantirishlari mumkin.

Biroq amaliyotda o'quvchining ingliz tilidagi grammatik va leksik bilimlarini baholashga ko'proq e'tibor qaratilib, media vositalaridan foydalanish jarayonida shakllanadigan kompetensiyalar yetarlicha tizimli baholanmaydi. Masalan, o'quvchi ingliz tilidagi videoni tushunishi, undan kerakli ma'lumotni ajratib olishi, rasm va matn o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashi yoki media material asosida mustaqil fikr bildirishi mumkin. Biroq bunday faoliyatlar odatiy nazorat ishlarida har doim ham aks etmaydi.

Shuning uchun ingliz tili darslarida mediakompetentlikni baholashning alohida mezonlari, indikatorlari va amaliy topshiriqlarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-metodik muammolardan biridir.

Tadqiqotning asosiy maqsadi 3–4-sinf o'quvchilarining ingliz tili darslarida mediakompetentligini baholashning samarali mezonlari, indikatorlari va metodlarini aniqlash hamda ularni kompleks baholash modelini taklif etishdan iborat.

Mazkur maqsadni amalga oshirish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

1. boshlang'ich sinf o'quvchilarining mediakompetentligiga oid nazariy yondashuvlarni tahlil qilish;
2. ingliz tili darslarida mediakompetentlikning asosiy tarkibiy qismlarini aniqlash;
3. 3–4-sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlariga mos baholash mezonlarini ishlab chiqish;
4. media topshiriqlar, diagnostik test va kuzatuv asosida baholash tizimini taklif etish;
5. mediakompetentlik darajalarini aniqlash uchun ballik rubrika ishlab chiqish;
6. pre-test va post-test natijalarini statistik jihatdan tahlil qilish imkoniyatlarini ko'rsatish;
7. ingliz tili darslarida mazkur baholash modelidan foydalanish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

Ushbu komponentlar DigComp modelidagi axborot va ma'lumotlar savodxonligi, raqamli kommunikatsiya, kontent yaratish va xavfsizlik yo'nalishlari bilan mazmunan bog'lanadi. ([Joint Research Centre](#))

Shunday qilib, mediakompetentlikni baholash ingliz tili fanidagi kommunikativ kompetensiyani ham to'ldiradi. Bunda media vositasi maqsad emas, balki tilni o'rganish, axborotni anglash va mustaqil fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik vosita sifatida qaraladi.

Mazkur tadqiqot 3–4-sinf o'quvchilarining ingliz tili darslarida mediakompetentligini baholashga qaratilgan aralash metodologik yondashuv asosida tashkil etildi. Tadqiqotda miqdoriy va sifat metodlarining uyg'unligidan foydalanish taklif qilinadi. Miqdoriy ma'lumotlar diagnostik test, pre-test va post-test natijalari orqali, sifat ma'lumotlari esa o'quvchilar faoliyatini kuzatish, amaliy media topshiriqlarini bajarish jarayoni va baholash rubrikasi asosida to'planadi.

### **Tadqiqot metodologiyasi.**

Tadqiqotning asosiy metodologik g'oyasi shundan iboratki, boshlang'ich sinf o'quvchisining mediakompetentligini faqat test orqali aniqlash uning real media faoliyatini to'liq aks ettirmaydi. Shu sababli baholash jarayonida o'quvchining media axborotini tushunishi, uni tanlashi va baholashi, media vositalari yordamida ingliz tilida fikr bildirishi hamda sodda raqamli mahsulot yaratishi birgalikda hisobga olinadi.

Tadqiqotning umumiy dizayni quyidagi bosqichlardan tashkil topadi:

diagnostika → pre-test → media asosidagi ta'lim faoliyati → kuzatuv → post-test → rubrika asosida baholash → statistik tahlil → natijalarni taqqoslash.

Mazkur dizayn o'quvchilarning boshlang'ich holatini aniqlash va ta'lim jarayonidan keyingi o'zgarishlarni taqqoslash imkonini beradi.

Tadqiqotning maqsadli guruhi 3–4-sinfda tahsil olayotgan boshlang'ich sinf o'quvchilaridan iborat qilib belgilanadi. Tadqiqot uchun tavsiya etiladigan namunaviy tanlanma 60 nafar o'quvchini tashkil etadi. Ularning 30 nafari tajriba guruhiga, 30 nafari esa nazorat guruhiga birlashtiriladi.

Ushbu sonlar metodik modelni namoyish qilish uchun tavsiya etilgan namunaviy tanlanmadir. Agar tadqiqot amalda o'tkazilsa, jadvaldagi sonlar real ishtirokchilar soni bilan almashtirilishi lozim.

Ishtirokchilarni tanlashda o'quvchilarning ingliz tili bo'yicha boshlang'ich bilimlari, sinf darajasi va dars jarayonida raqamli vositalardan foydalanish imkoniyatlari hisobga olinadi. Tadqiqotda o'quvchilarning shaxsiy ma'lumotlari oshkor qilinmaydi va natijalar umumlashtirilgan holda taqdim etiladi.

Mediakompetentlikni baholash uchun to'rtta asosiy vositadan foydalanish taklif etiladi:

1. diagnostik test;
2. media asosidagi amaliy topshiriqlar;
3. kuzatuv varaqasi;
4. baholash rubrikasi.

Mazkur vositalarning birgalikda qo'llanilishi baholashning ishonchliligini oshirishga xizmat qiladi.

O'quvchilarning real mediakompetentligini aniqlash uchun amaliy topshiriqlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu topshiriqlar ingliz tili mavzulari bilan bog'langan holda tashkil qilinadi.

Masalan, "My Family" mavzusida o'quvchiga oilaga oid rasm yoki qisqa video beriladi. O'quvchi materialdan kerakli ma'lumotlarni ajratib oladi va ingliz tilida sodda gaplar tuzadi.

"My Day" mavzusida o'quvchi kundalik faoliyat tasvirlangan rasmlarni ketma-ketlikka joylashtiradi va ular asosida ingliz tilida qisqa hikoya tuzadi.

"Animals" mavzusida turli hayvonlarning rasmlari va qisqa audio materiallaridan foydalaniladi. O'quvchi media materialni kuzatib, hayvonlarning nomi, yashash joyi yoki xususiyatlari haqida sodda ma'lumot beradi.

"Healthy Food" mavzusida esa o'quvchilarga rasmi media materiallar berilib, foydali va foydali bo'lmagan oziq-ovqatlarni ajratish hamda ingliz tilida sodda izoh berish topshiriladi.

Har bir komponent 5 ballik shkala asosida baholanadi. Umumiy maksimal natija 20 ballni tashkil qiladi.

2-jadval. Mediakompetentlikni baholash rubrikasi

| Komponent                        | 1 ball                  | 2 ball                    | 3 ball                    | 4 ball                           | 5 ball                                    |
|----------------------------------|-------------------------|---------------------------|---------------------------|----------------------------------|-------------------------------------------|
| A. Axborotni izlash va tushunish | Juda katta yordam bilan | Ko'p yordam bilan         | Qisman mustaqil           | Asosan mustaqil                  | To'liq mustaqil                           |
| B. Axborotni baholash            | Farqlay olmaydi         | Ko'rsatma bilan farqlaydi | Qisman farqlaydi          | Asosan to'g'ri baholaydi         | Mustaqil baholaydi                        |
| C. Kontent yaratish              | Mahsulot yarata olmaydi | Katta yordam bilan        | Oddiy mahsulot yaratadi   | Mustaqil yaratadi                | Ijodiy va mazmunli yaratadi               |
| D. Mas'uliyatli foydalanish      | Qoidalarini bilmaydi    | Ayrim qoidalarini biladi  | Asosiy qoidalarini biladi | Ko'pchilik qoidalarini qo'llaydi | Qoidalarini mustaqil va to'g'ri qo'llaydi |

Mazkur rubrika o'quvchining faqat yakuniy natijasini emas, balki topshiriqni bajarish darajasini ham hisobga oladi.

Statistik tahlilda odatda  $p < 0,05$  qiymati statistik jihatdan ahamiyatli farq mavjudligini baholash uchun mezon sifatida olinadi. Biroq statistik ahamiyatning o'zi pedagogik jihatdan katta ta'sirni anglatmasligi sababli natijalarni talqin qilishda o'rtacha ballardagi o'zgarish va imkon qadar effect size ko'rsatkichi ham hisobga olinishi maqsadga muvofiq.

Tadqiqot vositalarining ishonchliligini oshirish maqsadida baholash rubrikasi bir nechta mezonlarni qamrab oladi. Test savollari va amaliy topshiriqlar 3–4-sinf o'quvchilarining yoshiga, ingliz tili darajasiga va o'quv dasturiga moslashtiriladi.

Mazmuniy validlikni ta'minlash uchun baholash mezonlari mediakompetentlik va raqamli kompetensiyaga oid xalqaro yondashuvlar bilan taqqoslanadi. UNESCOning MIL Assessment Framework modeli media va axborot savodxonligi kompetensiyalarini baholash uchun asosiy yo'nalishlarni belgilashga yordam beradi. ([unesco.org](http://unesco.org))

Shuningdek, DigComp modelidagi axborot va ma'lumotlar bilan ishlash, raqamli kontent yaratish va xavfsizlikka oid kompetensiyalar mazkur baholash modelining tarkibiy qismlarini shakllantirishda nazariy asos sifatida foydalaniladi. ([joint-research-centre.ec.europa.eu](http://joint-research-centre.ec.europa.eu))

Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan tadqiqot olib borishda etik tamoyillarga rioya qilish muhim hisoblanadi. O'quvchilarning shaxsiy ma'lumotlari himoyalaniishi, natijalar individual ism-shariflar bilan emas, umumlashtirilgan ko'rsatkichlar orqali berilishi lozim.

Media topshiriqlarini tanlashda ham o'quvchilarning yosh xususiyatlari hisobga olinadi. Ta'lim jarayonida foydalaniladigan video, rasm, audio va boshqa materiallar o'quv maqsadiga mos, yoshga xavfsiz va pedagogik jihatdan maqbul bo'lishi kerak.

Umuman olganda, taklif etilayotgan metodologiya 3–4-sinf o'quvchilarining mediakompetentligini birgina nazariy test orqali emas, balki real media faoliyati, amaliy topshiriqlar, kuzatuv va standartlashtirilgan rubrika orqali kompleks baholash imkonini beradi.

### **TADQIQOT NATIJALARI**

Tadqiqotning dastlabki bosqichida 3–4-sinf o'quvchilarining mediakompetentlik darajasini aniqlash maqsadida diagnostik pre-test o'tkazilishi nazarda tutiladi. Test natijalari o'quvchilarning media axborotini tushunish, uni baholash, raqamli kontent yaratish va raqamli muhitda xavfsiz faoliyat yuritish ko'nikmalarini aniqlashga qaratildi.

Shu sababli ingliz tili darslarida o'quvchilarga tayyor multimedia materiallarini ko'rsatish bilan chegaralanmasdan, ularni materialni taqqoslash, tanlash, baholash va mustaqil media mahsulot yaratishga jalb qilish muhim hisoblanadi.

Tajriba guruhida ingliz tili darslari davomida media asosidagi topshiriqlardan muntazam foydalanish modeli qo'llanilganda o'quvchilarning mediakompetentlik ko'rsatkichlarida ijobiy o'zgarish kuzatilishi kutiladi.

Bunday faoliyat davomida o'quvchilar qisqa videolar, audio materiallar, elektron rasmlar, interaktiv mashqlar, raqamli hikoyalar va boshqa multimedia materiallari bilan ishlaydi.

O'quvchilarga quyidagi amaliy topshiriqlar berilishi mumkin:

- videodan kerakli inglizcha so'zlarni topish;
- audio material asosida savollarga javob berish;
- rasm va matnni taqqoslash;
- media materialdagi asosiy axborotni aniqlash;
- ishonchli va shubhali axborotni sodda misollar orqali farqlash;
- ingliz tilida raqamli poster yaratish;
- rasm asosida qisqa raqamli hikoya tuzish;
- audio yoki video asosida qisqa og'zaki taqdimot qilish.

Mazkur faoliyatlar natijasida o'quvchining ingliz tilidagi lug'at boyligi va kommunikativ faolligi bilan bir qatorda, media bilan ishlash ko'nikmalari ham rivojlanadi.

Eng katta farq media axborotini baholash va raqamli kontent yaratish komponentlarida kuzatilmogda. Bu ikki yo'nalishning rivojlanishi uchun o'quvchilarni faol media topshiriqlariga jalb qilish muhimligini ko'rsatadi.

Ayniqsa, tayyor videoni tomosha qilish bilan cheklanmasdan, “Videoda qanday ma'lumot berilgan?”, “Qaysi ma'lumot asosiy?”, “Rasm va matn bir-biriga mos keladimi?”, “Sen shu mavzu bo'yicha qanday poster yarata olasan?” kabi topshiriqlarni berish o'quvchini passiv media iste'molchisidan faol media foydalanuvchisiga aylantirishga xizmat qiladi.

Pre-test va post-test natijalari o'rtasidagi farqni statistik jihatdan aniqlash uchun paired-samples t-testdan foydalanish mumkin.

Namunaviy hisoblashda tajriba guruhida o'rtacha natija 11,3 balldan 16,8 ballgacha oshgani sababli o'rtacha o'sish 5,5 ballni tashkil etadi.

Nazorat guruhida esa o'rtacha o'sish 1,8 ballga teng.

Agar real ma'lumotlar asosida hisoblangan p-qiyamat 0,05 dan kichik bo'lsa, pre-test va post-test natijalari o'rtasidagi farq statistik jihatdan ahamiyatli deb baholanishi mumkin.

Bundan tashqari, ikki guruhning natijalarini taqqoslashda mustaqil tanlanmalar uchun t-testdan foydalanish mumkin. Statistik natija bilan bir qatorda, o'quvchilarning real media topshiriqlarini bajarish sifati ham hisobga olinishi kerak.

Olingan namunaviy natijalar mediakompetentlikni baholashda kompleks yondashuvdan foydalanish maqsadga muvofiqligini ko'rsatadi. An'anaviy test o'quvchining ayrim bilimlarini aniqlashga imkon bersa, media asosidagi amaliy topshiriqlar uning axborot bilan ishlash, media materialni baholash va raqamli mahsulot yaratish qobiliyatini yaxshiroq namoyon qiladi.

Shuningdek, mediakompetentlikni ingliz tili bilan integratsiyalash o'quvchiga bir vaqtning o'zida bir nechta ko'nikmani rivojlantirish imkonini beradi. Masalan, video asosida savollarga javob berish jarayonida tinglab tushunish, lug'at, axborotni tanlash va media mazmunini tushunish ko'nikmalari birgalikda ishlaydi. Raqamli poster yaratish esa yozma nutq, lug'at, ijodkorlik va raqamli kontent yaratish kompetensiyalarini birlashtiradi.

Shu jihatdan mediakompetentlikni baholash ingliz tili darslarida alohida, mavzudan uzilgan jarayon sifatida emas, balki til o'rganish faoliyatining tarkibiy qismi sifatida tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir.

### **NATIJALAR**

Tadqiqotning asosiy natijalari 3–4-sinf o'quvchilarining ingliz tili darslarida mediakompetentligini baholashda kompleks yondashuvdan foydalanish zarurligini ko'rsatadi. Xususan, pre-test va post-test natijalarini taqqoslash, amaliy media topshiriqlarini kuzatish va rubrika asosida baholash o'quvchining media bilan ishlash qobiliyatini an'anaviy nazorat usullariga nisbatan kengroq aniqlash imkonini beradi.

Namunaviy statistik natijalarda tajriba guruhining o'rtacha ko'rsatkichi 11,3 balldan 16,8 ballgacha oshgan, nazorat guruhida esa 10,9 balldan 12,7 ballgacha o'sish kuzatilgan. Tajriba guruhidagi o'sishning yuqoriligi media asosidagi topshiriqlarni ingliz tili darslariga tizimli integratsiya qilish o'quvchilarning media bilan ishlash faoliyatini kuchaytirishi mumkinligini ko'rsatadigan model sifatida talqin qilinadi.

Biroq bunday natijalarni faqat texnologiyadan foydalanishning o'zi bilan izohlash to'g'ri bo'lmaydi. Natijaga media materialning mazmuni, topshiriqning pedagogik maqsadi, o'quvchining yosh xususiyatlari, o'qituvchining metodik yondashuvi va multimedia materialining sifatli ishlab chiqilgani ham ta'sir qiladi.

Bu nazariy qarash boshlang'ich sinf ingliz tili darslari uchun ayniqsa muhimdir. 3–4-sinf o'quvchisiga uzoq va murakkab video berishdan ko'ra, qisqa video, aniq rasm, sodda audio va unga bog'langan inglizcha topshiriq berish samaraliroq baholash imkonini yaratadi. Bunday vaziyatda o'quvchi bir vaqtning o'zida media materialni tushunadi va ingliz tilidan foydalanadi.

Masalan, “Animals” mavzusida o'quvchiga qisqa video berilib, undan hayvon nomlarini topish, ularni rasm bilan moslashtirish va “Where does it live?” kabi savollarga javob berish so'ralishi mumkin. Bunda tinglab tushunish, lug'at, axborotni ajratish va media materialni tushunish birgalikda baholanadi.

Mazkur yondashuv nuqtai nazaridan mediakompetentlikni baholash faqat “media nima?” yoki “Internet nima?” kabi nazariy savollar bilan cheklanmasligi kerak. O‘quvchi real media vaziyatida qanday harakat qilishi, axborotni qanday tanlashi va undan qanday foydalanishi ham kuzatilishi lozim.

Shuning uchun mazkur maqolada taklif etilgan “media material → amaliy faoliyat → kuzatiladigan natija → rubrika → statistik tahlil” ketma-ketligi kompetensiyani amaliy jihatdan baholashga imkon beradi.

Ingliz tili va mediakompetentlikning integratsiyasi

Tadqiqotning muhim jihatlaridan biri mediakompetentlikni ingliz tili fanidan alohida ko‘nikma sifatida emas, balki til o‘rganish jarayoniga integratsiya qilishdir.

Masalan:

- video asosida savollarga javob berish — listening + media comprehension;
- rasm asosida gap tuzish — vocabulary + visual literacy;
- audio materialdan kerakli ma’lumotni topish — listening + information literacy;
- raqamli poster yaratish — writing + digital content creation;
- qisqa taqdimot qilish — speaking + digital communication;
- ikki manbani taqqoslash — reading + critical evaluation.

Shunday qilib, mediakompetentlikni rivojlantirish ingliz tilining asosiy kommunikativ ko‘nikmalarini ham qo‘llab-quvvatlaydi.

Nima uchun 3–4-sinf bosqichida alohida baholash kerak?

3–4-sinf davri o‘quvchilarning mustaqil axborot qabul qilish va raqamli vositalardan foydalanish ko‘nikmalari shakllanib borayotgan bosqichdir. Shu sababli ushbu yosh guruhida mediakompetentlikni baholash murakkab akademik mezonlarga emas, balki aniq kuzatiladigan faoliyatlarga asoslanishi kerak.

Masalan, o‘quvchidan murakkab media nazariyasini tushuntirish talab qilinmaydi. Buning o‘rniga:

“Rasmda nimani ko‘ryapsan?”

“Videodan qaysi hayvonlarni ko‘rding?”

“Qaysi rasm matnga mos keladi?”

“Bu ma’lumotni qayerdan olding?”

“Rasm asosida ingliz tilida poster yarat.”

kabi yoshga mos topshiriqlardan foydalanish mumkin.

Bu usul baholashni o‘quvchi uchun tushunarli, o‘qituvchi uchun esa amaliy qiladi.

## **XULOSA**

Tadqiqot natijalari 3–4-sinf o‘quvchilarining ingliz tili darslarida mediakompetentligini baholash an’anaviy testlar bilan cheklanmasligi kerakligini ko‘rsatadi. Mediakompetentlik ko‘p komponentli hodisa bo‘lib, o‘quvchining axborotni izlash va tushunishi, media axborotini baholashi, raqamli kontent yaratishi hamda raqamli muhitda mas’uliyatli faoliyat yuritishini o‘z ichiga oladi.

Maqolada mediakompetentlikni baholash uchun to‘rtta komponentdan iborat model taklif qilindi: media axborotini izlash va tushunish; media axborotini baholash; raqamli kontent yaratish; raqamli muhitda mas’uliyatli va xavfsiz faoliyat. Har bir komponent 5 ballik mezon asosida baholanib, maksimal umumiy natija 20 ball etib belgilandi.

Tadqiqotda pre-test, post-test, kuzatuv, amaliy media topshiriqlari va baholash rubrikasini birgalikda qo'llash o'quvchilarning mediakompetentligini yanada to'liqroq aniqlash imkonini berishi asoslandi. Namunaviy statistik modelda tajriba guruhida o'rtacha natijaning 11,3 balldan 16,8 ballgacha oshishi, nazorat guruhida esa 10,9 balldan 12,7 ballgacha o'sishi ko'rsatildi. Mazkur raqamlar real tajriba natijalari emas, balki taklif etilayotgan statistik tahlil usulini namoyish etuvchi namunaviy ma'lumotlardir.

Amaliy jihatdan 3–4-sinf ingliz tili darslarida media materiallardan foydalanishda o'quvchini passiv tomoshabinga aylantirmaslik, balki uni izlovchi, tanlovchi, baholovchi va yaratuvchi sifatida faol ishtirok ettirish zarur. Shu sababli video, audio, rasm, elektron matn va interaktiv topshiriqlardan foydalanish bilan birga, o'quvchiga media mahsulot yaratish va media axborotini baholashga oid kichik topshiriqlar berish tavsiya etiladi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda mazkur baholash modelini turli hududlardagi boshlang'ich sinflarda sinovdan o'tkazish, kattaroq tanlanmadan foydalanish, baholash rubrikasining ishonchligini statistik jihatdan tekshirish va mediakompetentlik bilan ingliz tili natijalari o'rtasidagi korrelyatsiyani aniqlash maqsadga muvofiq.

### Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Buckingham D. *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. — Cambridge: Polity Press, 2003.
2. Buckingham D. *The Media Education Manifesto*. — Cambridge: Polity Press, 2019.
3. Hobbs R. *Digital and Media Literacy: A Plan of Action*. — Washington, DC: Aspen Institute, 2010.
4. Hobbs R. *Create to Learn: Introduction to Digital Literacy*. — Hoboken: Wiley-Blackwell, 2017.
5. Jenkins H., Purushotma R., Weigel M., Clinton K., Robison A. J. *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. — Cambridge, MA: MIT Press, 2009.
6. Livingstone S. Media literacy and the challenge of new information and communication technologies // *The Communication Review*. — 2004. — Vol. 7, No. 3. — P. 3–14.
7. Mayer R. E. *Multimedia Learning*. — 2nd ed. — Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
8. Mayer R. E. *Multimedia Learning*. — 3rd ed. — Cambridge: Cambridge University Press, 2020. Mazkur nashr multimedia ta'limiga oid 15 ta tamoyilni 200 dan ortiq eksperimental tadqiqotlar asosida umumlashtiradi. ([Cambridge University Press](#))
9. Mayer R. E. The promise of multimedia learning // *Multimedia Learning*. — Cambridge: Cambridge University Press, 2020. — P. 3–28. ([Cambridge University Press](#))
10. UNESCO. *Global Media and Information Literacy Assessment Framework: Country Readiness and Competencies*. — Paris: UNESCO, 2013. — 158 p. ([ЮНЕСКО](#))
11. UNESCO. *Media and Information Literacy Policy and Strategy*. — Paris: UNESCO. ([ЮНЕСКО](#))
12. European Commission. *The Digital Competence Framework for Citizens: DigComp 2.2*. — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022.